

**Dz.U. 1994 Nr 73 poz. 324**

Opracowano na  
podstawie: t.j.  
Dz. U. z 2015 r.  
poz. 483

**U S T A W A**

z dnia 13 maja 1994 r.

**o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego  
w Rzeczypospolitej Polskiej**

**Rozdział 1****Przepisy ogólne**

**Art. 1.** 1. Ustawa określa zasady stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej, zwanego dalej „Kościołem”, w tym jego sytuację prawną i majątkową.

2. W sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie stosuje się przepisy powszechnie obowiązujące.

3. Zmiany niniejszej ustawy wymagają uprzedniej opinii Konsystorza Kościoła.

**Art. 2.** 1. Kościół rządzi się w swoich sprawach wewnętrznych przepisami Prawa Wewnętrznego, swobodnie wykonując swoje funkcje i cele.

2. Prawo Wewnętrzne, o którym mowa w ust. 1, jest uchwalane przez Synod Kościoła.

3. Kościół jest samodzielny i niezależny od jakiegokolwiek pozakrajowej władzy duchownej i świeckiej.

4. Wypełniając swoje funkcje Kościół może współdziałać z innymi kościołami w kraju i za granicą, należeć do krajowych organizacji międzykościelnych, a także międzynarodowych organizacji wyznaniowych i międzywyznaniowych.

5. Kościół może otaczać opieką duszpasterską współwyznawców spośród osób innych narodowości zamieszkałych bądź przebywających czasowo na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

## Rozdział 2

### Osoby prawne Kościoła i ich organy

**Art. 3.** 1. Kościół jako całość oraz poszczególne parafie mają osobowość prawną.

2. Inne kościelne jednostki organizacyjne, na wniosek Konsystorza, mogą uzyskać osobowość prawną w drodze rozporządzenia *Ministra–Szefa Urzędu Rady Ministrów*<sup>1)</sup>.

**Art. 4.** 1. Tworzenie przez Kościół nowych parafii oraz znoszenie i przekształcanie już istniejących następuje w trybie przewidzianym w przepisach kościelnych.

2. Nowo utworzone parafie nabywają osobowość prawną z chwilą powiadomienia przez Konsystorz wojewody właściwego ze względu na siedzibę parafii.

3. Powiadomienie powinno zawierać: nazwę parafii, jej siedzibę, zasięg terytorialny oraz określenie osób sprawujących funkcję organu.

**Art. 5.** Wydawnictwa, zakłady charytatywno-opiekuńcze oraz zakłady gospodarcze, które nie mają osobowości prawnej, działają w ramach kościelnych osób prawnych, które je powołały.

**Art. 6.** Kościelna osoba prawna nie odpowiada za zobowiązania innej kościelnej osoby prawnej.

**Art. 7.** 1. Organami osób prawnych, o których mowa w art. 3 ust. 1 są:

- 1) dla Kościoła jako całości – Prezes Konsystorza lub Biskup;
- 2) dla parafii Prezes lub Wiceprezes Kolegium Kościelnego działający łącznie z proboszczem lub administratorem parafii.

2. O powołaniu i odwołaniu osoby sprawującej funkcję organu Kościoła Konsystorz powiadamia *Ministra–Szefa Urzędu Rady Ministrów*<sup>1)</sup>, w odniesieniu zaś do innych kościelnych osób prawnych – właściwego wojewodę.

---

<sup>1)</sup> Obecnie: minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych na podstawie art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 25 i art. 30 pkt 1 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2013 r. poz. 743 i 984, z 2014 r. poz. 496, 829, 915, 932 i 1533 oraz z 2015 r. poz. 277), która weszła w życie z dniem 1 kwietnia 1999 r.

## Rozdział 3

### Działalność publiczna Kościoła

**Art. 8.** 1. Organizowanie i wykonywanie publicznych czynności religijnych podlega właściwemu organowi kościelnemu.

2. Religijne uroczystości żałobne mogą być sprawowane na cmentarzach komunalnych przy zachowaniu przepisów porządkowych.

3. Parafie mają prawo posiadania, zarządzania oraz zakładania i poszerzania cmentarzy grzebalnych.

**Art. 8a.** 1. Małżeństwo zawarte w formie przewidzianej Prawem Wewnętrznym Kościoła wywołuje skutki cywilne, jeżeli odpowiada wymaganiom określonym w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.

2. Osobę duchowną, przed którą składa się oświadczenia o zawarciu małżeństwa, określa Prawo Wewnętrzne Kościoła.

**Art. 9.** 1. Kościół prowadzi katechezę i nauczanie religii.

2. Nauczanie religii w szkołach publicznych regulują odrębne przepisy.

**Art. 10.** Kościół i jego osoby prawne mogą prowadzić działalność charytatywno-opiekuńczą, w szczególności placówki opiekuńczo-wychowawcze, oraz wykonywać działalność leczniczą w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej.

**Art. 11.** 1. Kościół ma prawo emitowania w publicznych środkach masowego przekazu nabożeństw oraz programów religijno-społecznych, religijno-moralnych, a także kulturalnych.

2. Sposób realizacji uprawnień wymienionych w ust. 1 reguluje porozumienie między właściwą jednostką publicznej radiofonii lub telewizji a Kościołem.

**Art. 12.** 1. Osoby przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz w podmiotach leczniczych w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej mają prawo do praktyk religijnych i opieki duszpasterskiej.

2. Osoby tymczasowo aresztowane wyznania ewangelicko-reformowanego mogą wykonywać praktyki religijne i wysłuchiwać nabożeństw transmitowanych przez środki masowego przekazu oraz za zgodą organu, do którego dyspozycji pozostają, korzystać z indywidualnej opieki duszpasterskiej.

3.<sup>2)</sup> Osobom skazanym wyznania ewangelicko-reformowanego zapewnia się możliwość wykonywania praktyk religijnych, korzystania z opieki duszpasterskiej oraz uczestniczenia w nabożeństwach odprawianych w niedziele i święta ewangelickie w odpowiednio przystosowanym pomieszczeniu w zakładzie, w którym przebywają. Osobom, które na terenie zakładu nie mogą uczestniczyć w odprawianych nabożeństwach, należy zapewnić możliwość wysłuchania nabożeństw transmitowanych przez środki masowego przekazu.

4. Żołnierzom pełniącym czynną służbę wojskową przysługuje prawo uczestniczenia w nabożeństwach i czynnościach religijnych poza terenem jednostek wojskowych, jeżeli w miejscowości stacjonowania jednostki wojskowej lub w jej pobliżu znajduje się kościół lub kaplica i jeżeli nie koliduje to z ważnymi obowiązkami służbowymi.

5. Dzieciom i młodzieży, korzystającym ze zorganizowanych form wypoczynku wakacyjnego, zapewnia się prawo uczestniczenia w nabożeństwach i wykonywania innych praktyk religijnych.

**Art. 13.** 1. Nie powołuje się absolwentów akademickich studiów teologicznych do odbywania przeszkolenia wojskowego w okresie przygotowań do ordynacji, w ciągu dwóch lat od zakończenia studiów.

2. Ordynowani duchowni są przenoszeni do rezerwy i nie odbywają ćwiczeń wojskowych w czasie pokoju. W razie ogłoszenia mobilizacji oraz w czasie wojny mogą być oni powołani jedynie do pełnienia funkcji kapelanów lub do służby sanitarnej.

**Art. 14.** Osobom należącym do Kościoła przysługuje prawo zwolnienia od nauki lub pracy w Wielki Piątek oraz Święto Wniebowstąpienia na warunkach określonych w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. z 2005 r. Nr 231, poz. 1965, z późn. zm.<sup>3)</sup>).

**Art. 15.** Instytucje państwowe, samorządowe i kościelne współdziałają w dokumentacji, ochronie, konserwacji, udostępnianiu i upowszechnianiu zabytków

---

<sup>2)</sup> Z dniem 1 września 1998 r. utraciły moc przepisy o stosunku Państwa do Kościołów dotyczące wykonywania praktyk religijnych osób skazanych i tymczasowo aresztowanych na podstawie art. 257 § 2 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 i Nr 160, poz. 1083).

<sup>3)</sup> Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2009 r. Nr 98, poz. 817, z 2010 r. Nr 106, poz. 673 oraz z 2011 r. Nr 112, poz. 654.

architektury kościelnej i sztuki sakralnej, muzeów, archiwów i bibliotek będących własnością kościelną, a także dzieł kultury i sztuki o motywach religijnych, stanowiących ważną część dziedzictwa kultury polskiej.

## Rozdział 4

### **Sprawy majątkowe kościelnych osób prawnych**

**Art. 16.** Kościelnym osobom prawnym przysługuje prawo nabywania, posiadania i zbywania mienia ruchomego i nieruchomego, nabywania i zbywania innych praw majątkowych oraz swobodnego zarządzania swoim majątkiem.

**Art. 17.** W razie zniesienia kościelnej osoby prawnej jej majątek przechodzi na własność Kościoła jako całości.

**Art. 18. 1.** Grunty stanowiące własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, przeznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego na cele sakralne i kościelne, na wniosek kościelnej osoby prawnej mogą być jej sprzedawane lub oddawane w użytkowanie wieczyste.

2. Nie pobiera się opłat za użytkowanie wieczyste gruntów oddanych na potrzeby placówek opiekuńczo-wychowawczych i zakładów charytatywno-opiekuńczych oraz punktów katechetycznych.

**Art. 19. 1.** Majątek i przychody kościelnych osób prawnych podlegają ogólnym przepisom podatkowym, a w szczególności art. 17 ust. 1 pkt 4a i 4b ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 851, z późn. zm.<sup>4)</sup>).

2. Darowizny na kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą pochodzące od osób fizycznych są wyłączone z podstawy opodatkowania darczyńców podatkiem dochodowym, jeżeli kościelna osoba prawna przedstawi darczyńcy pokwitowanie odbioru oraz w – okresie dwóch lat od dnia przekazania darowizny – sprawozdanie o przeznaczeniu jej na tę działalność.

3. Kościelne osoby prawne są zwolnione od podatku od nieruchomości lub ich części stanowiących własność tych osób albo używanych przez nie, na podstawie

---

<sup>4)</sup> Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 915, 1138, 1146, 1215, 1328, 1457, 1563 i 1662 oraz z 2015 r. poz. 73, 211 i 226.

innego tytułu prawnego, na cele niemieszkalne, z wyjątkiem części zajmowanej na wykonywanie działalności gospodarczej.

4. Zwolnienie od podatku od nieruchomości obejmuje nieruchomości lub ich części, przeznaczone na cele mieszkalne duchownych i członków diakonatów, jeżeli:

- 1) są one wpisane do rejestru zabytków;
- 2) służą jako domy księży emerytów lub znajdują się w budynkach stanowiących każdorazowo siedziby Biskupa Kościoła.

5. Nabywanie i zbywanie rzeczy i praw majątkowych przez kościelne osoby prawne w drodze czynności prawnych oraz spadkobrania, zapisu i zasiedzenia jest zwolnione od opłaty skarbowej, jeżeli ich przedmiotem są:

- 1) rzeczy i prawa nieprzeznaczone do działalności gospodarczej;
- 2) sprowadzone z zagranicy maszyny, urządzenia i materiały poligraficzne oraz papier.

6. Nabywanie rzeczy i praw majątkowych, o których mowa w ust. 5, jest zwolnione od opłat sądowych, z wyłączeniem opłat kancelaryjnych.

**Art. 20.** Zwalnia się z należności celnych przywozowych towary przeznaczone na cele charytatywno-opiekuńcze i oświatowo-wychowawcze oraz towary o charakterze kulturalnym przeznaczone na cele kultu, przywożone dla kościelnych osób prawnych, w granicach i na warunkach określonych w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1186/2009 z dnia 16 listopada 2009 r. ustanawiającym wspólnotowy system zwolnień celnych (Dz. Urz. UE L 324 z 10.12.2009, str. 23).

**Art. 21.** 1. Kościelne osoby prawne mają prawo do zbierania ofiar na cele kościelne, działalność charytatywno-opiekuńczą, naukową, oświatową i wychowawczą.

2. Zbiórki wymienione w ust. 1 nie wymagają zgłoszenia, jeżeli odbywają się w obrębie terenów kościelnych, kaplic oraz miejsc zwyczajowo przyjętych w danej okolicy i w sposób tradycyjnie ustalony.

**Art. 22.** Niezależnie od ustawowego ubezpieczenia duchownych, kościelne osoby prawne mogą prowadzić wewnętrzną działalność ubezpieczeniową na rzecz duchownych, która w rozumieniu ustawy jest działalnością niegospodarczą.

## Rozdział 5

### Przepisy przejściowe i końcowe

**Art. 23.** 1. Nieruchomości lub ich części, pozostające w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy we władaniu kościelnych osób prawnych, stają się z mocy prawa ich własnością, jeżeli:

- 1) podlegały przepisom dekretu z dnia 24 kwietnia 1952 r. o zniesieniu fundacji (Dz. U. Nr 25, poz. 172 oraz z 1957 r. Nr 1, poz. 3), a zostały poręczone, pozostawione, wydzierżawione, wynajęte lub przekazane kościelnym osobom prawnym;
- 2) znajdują się na nich cmentarze lub obiekty sakralne oraz obiekty funkcjonalnie związane z obiektami sakralnymi; dotyczy to również obiektów położonych na obszarze miasta stołecznego Warszawy.

2. Stwierdzenie przejścia własności nieruchomości lub ich części, o których mowa w ust. 1, następuje w drodze decyzji wojewody.

3. Nabycie własności nieruchomości lub ich części na podstawie ust. 1 jest wolne od podatków i opłat z tym związanych, a wpisy do ksiąg wieczystych i ich zakładanie są wolne od opłat.

4. Postępowanie sądowe lub administracyjne dotyczące nieruchomości lub ich części, o których mowa w ust. 1, ulega zawieszeniu do czasu wydania decyzji, o których mowa w ust. 2.

**Art. 24.** 1. Na wniosek kościelnej osoby prawnej wszczyna się postępowanie w przedmiocie przywrócenia własności przejętych na rzecz państwa nieruchomości lub ich części:

- 1) rolnych i leśnych przejętych w toku wykonania ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87 i Nr 10, poz. 111 oraz z 1969 r. Nr 13, poz. 95), jeżeli nie wydzielono z nich należnych, w myśl tej ustawy, gospodarstw rolnych proboszczów;
- 2) wywłaszczonych, jeżeli odszkodowanie nie zostało wypłacone lub podjęte;

3) przejętych na podstawie dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 50, poz. 279), z zastrzeżeniem ust. 3.

2. Jeżeli własność nieruchomości nie może zostać przywrócona, właściwej kościelnej osobie prawnej przyznaje się nieruchomość zamienną, a jeżeli przyznanie nieruchomości zamiennej nie jest możliwe – odszkodowanie według przepisów określonych w *ustawie z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127, z późn. zm.<sup>5)</sup>)<sup>6)</sup>*.

3. W odniesieniu do gruntów objętych dekretem określonym w ust. 1 pkt 3 przedmiotem postępowania jest ustanowienie użytkowania wieczystego.

4. Wnioski, o których mowa w ust. 1, mogą być składane w terminie dwóch lat od wejścia w życie niniejszej ustawy.

5. Przepisy art. 23 ust. 2, 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

6. Decyzje, o których mowa w ust. 1–3, nie mogą naruszać praw nabytych przez osoby trzecie, a w szczególności przez inne kościoły i związki wyznaniowe oraz rolników indywidualnych.

**Art. 25.** Majątek nieruchomy, przekazany na własność gminie w trybie ustawy z dnia 10 maja 1990 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 32, poz. 191, z późn. zm.<sup>7)</sup>), podlega postępowaniu, o którym mowa w art. 23 i 24.

**Art. 26. 1.** Kościelnym osobom prawnym mogą być, na ich wniosek, przekazane nieodpłatnie na własność nieruchomości lub ich części w celu przywrócenia w nich sprawowania kultu religijnego lub działalności oświatowo-wychowawczej, opiekuńczo-wychowawczej oraz charytatywno-opiekuńczej.

2. Kościelnym osobom prawnym mogą być, na ich wniosek, przekazane nieodpłatnie na własność nieruchomości lub ich części, których stan prawny nie jest

---

<sup>5)</sup> Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1991 r. Nr 103, poz. 446 i Nr 107, poz. 464, z 1993 r. Nr 47, poz. 212 i Nr 131, poz. 629 oraz z 1994 r. Nr 27, poz. 96 i Nr 31, poz. 118.

<sup>6)</sup> Utraciła moc na podstawie art. 241 pkt 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. Nr 115, poz. 741), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1998 r.

<sup>7)</sup> Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1990 r. Nr 43, poz. 253 i Nr 92, poz. 541, z 1991 r. Nr 34, poz. 151, z 1992 r. Nr 6, poz. 20, z 1993 r. Nr 40, poz. 180 oraz z 1994 r. Nr 1, poz. 3 i Nr 65, poz. 285.



możliwy do ustalenia, pozostające we władaniu tych osób w dniu wejścia w życie ustawy – o ile nie narusza to praw osób trzecich.

3. Przepisy art. 23 ust. 2, 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

**Art. 26a.** Wnioski kościelnych osób prawnych wniesione w trybie określonym w art. 24 i 26, w stosunku do których nie zostały zakończone postępowania administracyjne, na wniosek jednej ze stron w dotychczasowym postępowaniu stają się z mocy prawa przedmiotem postępowania regulacyjnego, określonego w dziale IIIa ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. Nr 29, poz. 155, z późn. zm.<sup>8)</sup>).

**Art. 26b.** 1. Na wniosek Kościoła lub jego osób prawnych, wojewoda lub inny organ wykonujący w imieniu Skarbu Państwa prawa wynikające z własności nieruchomości albo organy gmin w zakresie swoich właściwości – mogą nieodpłatnie przekazać Kościołowi lub jego osobom prawnym własność nieruchomości lub ich części:

- 1) jeżeli są one niezbędne do sprawowania kultu religijnego lub działalności kościelnych osób prawnych w zakresie charytatywno-opiekuńczym lub oświatowo-wychowawczym;
- 2) w celu utworzenia lub powiększenia gospodarstwa rolnego parafii działających na Ziemiach Zachodnich i Północnych, o powierzchni do 15 ha użytków rolnych łącznie dla jednej parafii.

2. Przepis art. 23 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

**Art. 27.** Wykaz jednostek organizacyjnych będących osobami prawnymi w dniu wejścia w życie ustawy stanowi załącznik do ustawy.

**Art. 27a.** Wnioski, o których mowa w art. 26b, mogą być składane w terminie do dnia 31 grudnia 1998 r.

**Art. 28.** Traci moc dekret z dnia 5 września 1947 r. o uregulowaniu położenia prawnego Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej, Kościoła Mariawickiego i Kościoła Starokatolickiego (Dz. U. Nr 59, poz. 316), w części dotyczącej Kościoła Ewangelicko-Reformowanego.

---

<sup>8)</sup> Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1990 r. Nr 51, poz. 297, Nr 55, poz. 321 i Nr 86, poz. 504, z 1991 r. Nr 95, poz. 425, z 1993 r. Nr 7, poz. 34 oraz z 1998 r. Nr 59, poz. 375.

**Art. 29.** Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia<sup>9)</sup>.

---

<sup>9)</sup> Ustawa została ogłoszona w dniu 27 czerwca 1994 r.

Załącznik

WYKAZ PARAFII KOŚCIOŁA EWANGELICKO-REFORMOWANEGO W  
POLSCE

Parafia Bełchatów

Parafia Katowice

Parafia Kleszczów

Parafia Łódź

Parafia Pstrężna

Parafia Strzelin

Parafia Warszawa

Parafia Żelów

Parafia Żychlin

Parafia Żyrardów